ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Давлатова Рухшона Нодирхоновна "Маҳсулнокии зироатҳои фосилавӣ дар ҷараёни самаранок истифодабарии заминҳои корами обии Ҷанубии Тоҷикистон" барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)– доктор аз рӯйи ихтисоси 6D080101 - Зироаткории умумӣ, растанипарварӣ

Дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 93% -и онро кӯҳҳо ташкил медиҳанд, зироаткорӣ мақоми аввалро ишғол менамояд. Барои таъмини аҳолии ҷумҳурӣ бо маводҳои ғизоӣ рушди соҳаи растанипарварӣ нақши муҳимро дорад. Ноҳияҳои қисмати ҷанубии Тоҷикистон, аз ҷумла ноҳияи Вахши вилояти Хатлон, яке аз минтақаи асосии парвариши зироатҳои гуногун дар ҷумҳурӣ мебошад. Чунки шароити иқлими ноҳияи мазкур фаслҳои тирамоҳ-зимистон ва аввали баҳор ба талаботи биологии зироатҳо мувофиқ буда, саривақт ҳосил рӯёнида мешавад.

Омӯхтани хусусиятҳои тараққиёт, инкишоф ва маҳсулнокии зироатҳои фосилавӣ дар кишти тоза ва омехта вобаста ба муҳлати кишт, таъсири он ба ҳосилхезии хок, зироати баъдкиштшаванда дар ҷараёни самаранок истифодабарии заминҳои корам ва таҳияи усулҳои илман асоснок доир ба рӯёнидани на кам аз 3 ҳосил дар як сол иборат мебошад.

Ба сифати маводҳои тадқиқотӣ 9 номгӯи зерини навъҳои нави зироатҳои фосилавӣ, техникӣ ва хӯроки чорво мавриди омӯзиш ва таҳқиқ қарор дода шудаанд. Мушунги Серҳосил, сурепитсаи Вахш 26, сулии Тоҷикӣ-70, Тоҷикӣ-50 ва Тезпазак, ҷавдори Вахш-128, ҷуворимаккаи Шараф-19, пахтаи Нодир офтобпараст Нурафшон, арзани Дурахшон.

Навгонии илмии диссертатсия дар он аст, ки бори аввал дар минтақаи вахш маҳсулнокии навъҳои нави зироатҳои кишоварзӣ бо назардошти тағйирёбии иқлим дар ҷараёни истифодабарии самараноки заминҳои корами обӣ бо мақсади рӯёнидани на кам аз 3 ҳосил аз 1 қитъаи замин омӯхта шуд ва конвейери сабз – системаи истеҳсоли таъмини муттасилу бе танаффуси чорво бо хӯрокаи серғизо коркард карда шуд.

Мувофиқи маълумоти муаллиф ҳосилнокии анбӯҳи сабзи зироатҳои фосилавӣ дар кишти тоза ва омехта вобаста ба солҳои парвариш гуногун буданд. Натиҷаҳо нишон додааст, ки ҳосилнокии мушунги навъи Серҳосил дар кишти тоза ба ҳисоби миёна 305,0 с/га-ро ташкил намуд ва дар кишти омехта бо навъҳои аз рӯйи тезрасиашон гуногуни сулӣ ҳосилнокӣ зиёд

шуда ба 355; 374; 415 с/га ва дар омехтагӣ бо ҷавдори Вахш128 ба 449 с/га баробар шуд.

Муаллиф пешниҳод намудааст, ки ҳосилнокии нисбатан зиёд 415 ва 449 с/га аз 10 кишти омехтаи мушунги Серҳосил + сулии Тоҷикӣ-50 ва ҷавдори Вахш-128 рӯёнида шудааст. Аз кишти тозаи мушунги навъи Серҳосил баромади воҳиди хӯрока 49,0 ва протеини ҳазмшаванда 6,7 с/га-ро ташкил намудааст. Воҳиди протеини хӯрокавӣ [КПЕ) ба 58 расидааст. Аз кишти омехтаи мушунг бо навъҳои тезраси сулии Тоҷикӣ-70 ва Тезпазак, Тоҷикӣ-50 ва ҷавдори Вахш-128 ин нишондиҳандаҳо зиёд шуда, мутаносибан ба 65; 69; 76; 83 с/га ва протеини ҳазмшаванда 7,4; 7,8; 8,7; 9,4 с/га расидааст, ки нисбати кишти тозаи мушунг зиёд мебошанд. Баромади максималии воҳиди хӯрока ва протеини ҳазмшаванда аз кишти омехтаи мушунг бо сулии Тоҷикӣ-50 ва ҷавдори Вахш-128 қайд карда шудааст, ки мутаносибан 76-83 с/га ва 8,7-9,4 с/га-ро ташкил медиҳад ва нисбати кишти тозаи мушунг мутаносибан 16-23 с/га ва 1,1-2,0 с/га зиёд мебошад.

Бартарии вариантҳои мазкур (кишти омехта) дар баромади воҳиди протеини хӯрокавӣ низ қайд карда шудааст, ки фарқият нисбати кишти тозаи мушунг 18-25 с/га –ро ташкил медиҳад. Миқдори протеин ба 1 кг воҳиди хӯрока дар кишти тозаи мушунг ба 137 г ва дар кишти омехта 130-132 г-ро ташкил медиҳад, ки ба талаботи меъёри зоотехникии хӯроки чорво ҷавобгӯ мебошад.

Инчунин муаллиф агротехникаи парвариш аз кишт, коркарди байни қаторҳои пахта, ғизодиҳӣ аз ҳисоби N150 P80 K60 кг/га, нуриҳои фосфорӣ ва калийгӣ, пеш аз кишт ва нуриҳои нитрогенӣ дар давраи нашъунамо ва 6 маротиба обёрӣ иборат буданашро ошкор намудааси. Иҷроиши бо сифати талаботи агротехникии парвариши зироатҳои санҷишӣ имконият фароҳам овардааст, ки дар давраи кӯтоҳи нашъунамо 50-66 рӯз ҳосили баланди (589-618) анбӯҳи сабз ҷамъоварӣ карда шавад.

Матни асосии диссертатсия дар ҳаҷми 174 саҳифа матни компютерӣ таҳия гардида, аз 6 боб, муқаддима, хулоса, тавсия оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои тадқиқот, 16 расм, 52 ҷадвал, 7 диаграмма иборат мебошад. Рӯйхати адабиёти истифодашуда 177 ададро дар бар мегирад, ки аз он ҷумла 4 муаллифони хориҷӣ мебошанд.Мазмуни таҳқиқот дар 14 маводи интишорӣ, аз ҷумла 9 мақола маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидааст. Дар натиҷаи ҷамъбасти натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ як тавсиянома оиди самаранок истифодабарии заминҳои корами обии ҷануби Тоҷикистон ба кишоварзон пешниҳод гардидааст.

Дар хулоса қайд карданиам, ки диссертатсияи Давлатова Рухшона Нодирхоновна “Маҳсулнокии зироатҳои фосилавӣ дар ҷараёни самаранок истифодабарии заминҳои корами обии Ҷануби Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)– доктор аз рӯйи ихтисоси 6D080101 - Зироаткории умумӣ, растанипарварӣ кори илмии бисёрсолаи анҷомёфта ва дар сатҳи баланди илмӣ иҷро шуда, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 тартиби додани дараҷаи илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктор аз рӯйи ихтисоси 6D080101 - Зироаткории умумӣ, растанипарварӣ мебошад.

Муқарриз:

Профессори кафедраи ботаника ва дендрологияи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, доктори илмҳои
кишоварзӣ / / Сатторов Р.Б.
5 феврали соли 2025
Суроға: 735920, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ноҳияи Ҳисор,
ҷамоати Сомониён, деҳаи Боғистон -171. Тел: +992 907969476.
E-mail: sattorov59@mail.ru

Имзои Р.Б. Сатторовро тасдиқ менамоям;
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Шодихонзода Э.Ш.

Суроғаи муассиса: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе,
хиёбони Рӯдакӣ-17; тел. 221-77-11 (қабулгоҳ).